

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

1. พฤติกรรมภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู
2. พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู
3. พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 219 โรงเรียน ประชากรจำนวน 2,979 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 โดยวิธีการสุ่มตามตารางของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 692 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ตามแต่ละอำเภอ 3 อำเภอและ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอลำปลายมาศ อำเภอขามเฒ่า และกิ่งอำเภอบ้านด่าน ในแต่ละอำเภอและกิ่งอำเภอแบ่งโรงเรียนตามขนาดของโรงเรียน แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนแต่ละขนาดมา 1 ใน 3 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 75 โรงเรียน หลังจากนั้นสุ่มกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนของแต่ละอำเภอตามขนาดของโรงเรียนตามสัดส่วน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

- เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 2 แบบ คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ
 - ตอนที่ 3 แบบสอบถามประเมินระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียน แยกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ สภาพการทำงาน ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในตำแหน่ง และเงินเดือนและสวัสดิการ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ
- การตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ การหาคุณภาพของเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Face Validity) และปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องสมบูรณ์เหมาะสม โดยคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่คล้ายกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ทดสอบโดยใช้ t-test ได้ค่าทดสอบ t อยู่

ระหว่าง 1.77 - 7.90 และวิเคราะห์หาค่าเชื่อมั่นในแต่ละตอนของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) โดยแบบทดสอบเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหาร ได้ค่าความเชื่อมั่น .9377 และแบบทดสอบประเมินความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน ได้ค่าความเชื่อมั่น .9482

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยลงนามหนังสือนำส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนในสังกัด จำนวน 75 โรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 692 ฉบับ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทางไปรษณีย์และนัดหมายเก็บรวบรวมด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 692 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่เก็บได้ไปวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ
2. การศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารตามทัศนะของครูผู้สอน และศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหาร กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน วิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติสหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอน จำนวน 692 คน เป็นเพศหญิง จำนวน 443 คน (ร้อยละ 64.0) เพศชาย จำนวน 249 คน (ร้อยละ 36.0) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 617 คน (ร้อยละ 89.2) ส่วนที่เหลือสำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 53 คน (ร้อยละ 7.7) และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 22 คน (ร้อยละ 3.2)
2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดสองแบบ โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน เท่ากับ 3.87 สูงกว่าแบบมุ่งสัมพันธ์ที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนน เท่ากับ 3.80

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 3.78 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ด้านสภาพการทำงาน จำนวน 8 ข้อ โดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 1 ท่านพอใจกับปริมาณงานและความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 4 สภาพบรรยากาศในโรงเรียนของท่านสร้างความรู้สึที่ดีในการทำงาน เช่น ความสัมพันธ์ที่ดี มีไมตรี ผูกพัน พึ่งพา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 7 โรงเรียนมีห้องสมุดและเอกสารเพื่อการศึกษาค้นคว้าอย่างพอเพียง

3.2 ด้านผู้บังคับบัญชาชั้นต้น จำนวน 10 ข้อ โดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 9 ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์ เหมาะสมกับตำแหน่ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 15 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนในการพัฒนาโรงเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 13 ผู้บริหารให้ความเสมอภาคแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน

3.3 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน จำนวน 6 ข้อ โดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 21 ท่านมีความสุขเมื่อได้ทำงานร่วมกับเพื่อนครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 20 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ปรึกษาหารือ อย่างเป็นทางการเป็นของตนเอง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 24 เพื่อนร่วมงานของท่านมีความไว้วางใจและมีความจริงใจต่อกันในการทำงาน

3.4 ด้านการยอมรับนับถือ จำนวน 4 ข้อ โดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 27 ท่านรู้สึกมีเกียรติที่ได้ทำงานในโรงเรียนนี้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 28 การทำงานของท่านทำให้ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 25 ผลงานของท่านเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

3.5 ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง จำนวน 6 ข้อ โดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 34 ท่านมีความภูมิใจและมีความสุขที่ได้ประกอบวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 30 ท่านพอใจที่ได้เลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้นตามความสามารถ และความเหมาะสมตามวาระของท่าน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 32 ท่านมีความพึงพอใจในผล การพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือน

3.6 ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ จำนวน 3 ข้อ โดยรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 35 เงินเดือนที่ท่านได้รับในปัจจุบันเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของท่าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 36 ท่านพอใจต่อเงินเดือนที่ได้รับเพิ่มแต่ละปี

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 37 โรงเรียนของท่านจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่บุคลากรในโรงเรียนอย่างเพียงพอและทั่วถึง

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กับ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 รายด้าน คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง และมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู ใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งสองแบบ โดยค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน เท่ากับ 3.87 และค่าเฉลี่ยพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ เท่ากับ 3.80 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระวงศ์ สุวรรณพันธุ์ (2540 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเถี่ จังหวัดลำพูน พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนด้านมุ่งงาน และมุ่งสัมพันธ์ ตามการรับรู้และคาดหวังของครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทิน ฉิ่งทองคำ (2542 : 54) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1 พบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1 ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์และแบบมุ่งงานอยู่ในระดับปานกลาง มีความพึงพอใจในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสถียร โคตรวงษ์ (2543 : 109) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำต่อเจตคติที่มีต่อการออกไปประกอบวิชาชีพครูของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ในระดับค่อนข้างสูงทั้งสองแบบ โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ เท่ากับ 3.12 สูงกว่า แบบมุ่งงาน ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ วาสนา ไทรงาม (2546 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของแบบภาวะผู้นำ

ของผู้บริหารโรงเรียนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัด ฉะเชิงเทรา มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของ มะลิวัลย์ เฟิง ประโคน (2548 : 168 – 169) ผลงานวิจัย พบว่า พฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารตามทัศนะ ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

จากผลงานการวิจัยชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากทั้งแบบมุ่งงานและแบบมุ่งสัมพันธ์

ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า พฤติกรรมแบบภาวะผู้นำแบบมุ่งงานนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาอาจมีความพยายามที่จะจัดระบบ ระเบียบ แนวปฏิบัติงานให้เป็นไปตาม กฎระเบียบของทางราชการและให้บรรลุตามพันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นที่ผลงาน และผลสำเร็จของงานเป็นหลัก ผู้บริหารสถานศึกษากับครู จะทำงานด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับการทำงาน หาวิธีการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ เปิดโอกาสให้ครูได้ทราบ จุดมุ่งหมายของการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย งานสำเร็จได้ทั้งคุณภาพและปริมาณ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2525 : 96) ส่วนพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ จะมุ่งเน้นที่การสร้าง มนุษยสัมพันธ์ สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ในลักษณะที่เชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้การยกย่องนับถือ สร้างความรักความสามัคคีกับผู้ร่วมงานให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ดูแลทุกคน อย่างเสมอภาค ให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของการปฏิบัติงาน สร้างความเชื่อมั่น กล้าตัดสินใจ โดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้เต็มที่ ผู้บริหารพยายามสร้างหรือ ปลุกฝังค่านิยมในการทำงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เกิดความเชื่อมั่นภายใต้พฤติกรรมผู้นำแบบ มุ่งสัมพันธ์ แต่ก็ต้องมีพฤติกรรมแบบมุ่งงานด้วย จึงจะทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร (เอกชัย กี่สุขพันธ์. 2538 : 114)

ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาก็เป็นผู้บังคับบัญชาชั้นต้นและเป็นตัวจักรสำคัญ ที่จะ ส่งเสริมบุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารงานเป็นอย่างดี ซึ่งผู้ที่มาดำรงตำแหน่งบริหาร จะต้องได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้มี ความรู้ ความสามารถ เข้าใจงานในหน้าที่และความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในหน่วยงานของตน ไม่มีลักษณะการยึดตัวบุคคลเป็นหลัก โดยผู้บริหารสถานศึกษาเองก็ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของระบบ ราชการ เช่นเดียวกัน ความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จึงอยู่ที่ความสามารถที่จะใช้คนอื่นให้ ทำงาน เพราะผู้บริหารไม่ได้รอบรู้ในด้านวิชาการทุกสาขา จึงจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคในการรู้จักใช้ คน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ กิติมา ปรีดีดิถก (2529 : 247) ที่ว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำ

เป็นตัวหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ได้บังคับบัญชาและผลงาน เป็นผู้รักษาและประสานให้สมาชิกในหน่วยงานรวมกันอยู่ได้ เป็นผู้นำในการควบคุมให้กลุ่มคนปฏิบัติการกิจของหน่วยงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้สมาชิกในการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยผู้บริหารเป็นผู้คอยประสานงาน เพื่อให้ทุกคนทำงานด้วยความสบายใจซึ่งจะส่งผลให้ครูในโรงเรียนทุกคน เกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีความเต็มใจที่จะใช้ความรู้ ความสามารถให้เกิดประโยชน์แก่โรงเรียนมากที่สุด

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีพฤติกรรมผู้นำทั้งแบบมุ่งงาน ควบคู่ไปกับแบบมุ่งสัมพันธ์ ในระดับที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานทุก ๆ ด้าน การที่พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาแบบมุ่งงานมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า พฤติกรรมแบบมุ่งสัมพันธ์ อาจจะมีผลมาจาก กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาในหลาย ๆ ด้าน เพื่อสร้างความเป็นเลิศ ในปี 2550 และหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ ด้านก็คือ การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นนิติบุคคล โดยให้สถานศึกษาได้ยึด ระเบียบ กฎเกณฑ์ การบริหารงานสถานศึกษาตามกรอบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารบุคคล และบริหารงานทั่วไป โดยการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาบริหารจัดการตามกรอบภารกิจ ทั้ง 4 ด้าน เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดกรอบภารกิจงานให้สอดคล้องกับนโยบาย และความเหมาะสมในสถานศึกษาของตัวเอง ให้การทำงานดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาทุกแห่งจึงต้องเร่งดำเนินการตามกรอบภารกิจงานและนโยบายของทางหน่วยเหนือ จึงจำเป็นต้องมุ่งงานเป็นหลัก ส่วนพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาก็ได้ใช้หลักการ ทฤษฎีในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรควบคู่กันไป โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมา ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ได้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองและเพื่อนร่วมงาน โดยได้แสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงานและแบบมุ่งสัมพันธ์ ในการบริหารงานให้เหมาะสม กับโอกาส สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม และน่าจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่จัดการศึกษา หน่วยงานระดับนโยบาย หน่วยงานพัฒนาบุคลากรต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานหรือสถาบันที่มีหน้าที่กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน เฉพาะตำแหน่ง เพื่อพิจารณาคัดเลือก ผู้บริหารสถานศึกษาและปรับปรุงหลักสูตรทั้งก่อนและหลังการเข้าสู่ตำแหน่ง ขณะเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมุ่งส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรในหน่วยงาน ให้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ใหม่ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ และพัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานวิชาชีพ ตามแนวทางของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านสภาพการทำงาน โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านพอใจกับปริมาณงานและความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย รองลงมาคือสภาพบรรยากาศในโรงเรียนของท่านสร้างความรู้สึที่ดีในการทำงาน เช่นความสามัคคี มีไมตรีผูกพัน พึ่งพา ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมีความพึงพอใจในปริมาณงาน และมีความพึงพอใจในปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย สถานศึกษาหลาย ๆ แห่งมีการจัดสภาพบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน ตลอดจนครูมีความรู้สึกว่ามี ความมั่นคงปลอดภัยและมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ไทรวงาม (2546 : บทคัดย่อ) ที่ว่า ความสัมพันธ์ของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนกับความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงาน ของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในระดับมาก 3 ด้าน คือ ด้านการให้การยอมรับ ด้านลักษณะของการปฏิบัติงานและ ด้านความสำเร็จของงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิคสตอม (Vickstom, 1971 : 1249A) ที่ได้ผลการวิจัยว่า สิ่งที่ทำให้ครูเกิดความพึงพอใจสูงสุด 4 อย่าง คือ ความรู้สึกที่ได้รับความสำเร็จ ลักษณะงานที่ทำให้ ความสัมพันธ์อันดีกับผู้บังคับบัญชาและความรับผิดชอบ ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามทฤษฎีของเฮิร์ชเบอร์ก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ ญาณสิทธิ (2547 : 51 - 52) ที่ว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านลักษณะของงาน ด้าน การยอมรับนับถือ ด้านสภาพการทำงานและด้านความก้าวหน้า ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากว่า ในสภาพปัจจุบัน สถานศึกษาทุกแห่งได้ปรับระบบการจัดการศึกษาในหลาย ๆ ด้าน เช่นด้านการบริหารงานวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณและการบริหารงานทั่วไป ให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ในส่วนหนึ่งบุคลากรครูซึ่งมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอ ตลอดจนงบประมาณสนับสนุนการพัฒนา สภาพแวดล้อม วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ ทำให้ครูในโรงเรียนมี ความวิตกกังวล ในการปฏิบัติงาน ทำให้ผลการวิจัยที่ปรากฏ จึงมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในเรื่องของความรับผิดชอบ ความต้องการพัฒนางาน ความมั่นคงปลอดภัย ขวัญกำลังใจ เป็นสิ่งที่ ครูได้รับจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งไม่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานในหน้าที่ งานที่ทำ ดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย ทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จด้วยดี ครูในโรงเรียนจึงมี

ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ทำให้ส่งผลต่อการดำเนินงานของครูประสบความสำเร็จ ครูจึงเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน และผู้บังคับบัญชาก็ให้การสนับสนุนยกย่องการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี ดังนั้น ครูในยุคนี้จึงต้องเป็นบุคคลที่ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ต้องมีความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานให้เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้งานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านผู้บังคับบัญชาชั้นต้น

โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เหมาะสมกับตำแหน่ง รองลงมา คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนในการพัฒนาโรงเรียน และอันดับสาม คือ ผู้บริหารให้การยกย่องชมเชยผู้ได้บังคับบัญชาที่ประสบผลสำเร็จ จากผลการวิจัยที่ปรากฏแสดงว่า ครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจกับผู้บริหาร โรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เหมาะสมกับตำแหน่ง ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนในการพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียนให้การยกย่อง ชมเชยผู้ได้บังคับบัญชาที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระวงศ์ สุวรรณพันธ์ (2540 : บทคัดย่อ) พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนตามความคาดหวังของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ต้องการผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูผู้สอน ส่วนงานวิจัยของ อภิสิทธิ์ บุญยา (2541 : 78-79) พบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด อุบลราชธานี เป็นแบบผสมผสานทั้งด้านมิตรสัมพันธ์และกิจสัมพันธ์ ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้เนื่องมาจากครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจกับการแนะนำ ช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชา พึงพอใจที่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชาและพึงพอใจที่มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร จึงทำให้ครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผู้วิจัยเห็นว่า ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการการได้รับการแนะนำ ช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชา ได้รับความเป็นธรรมและมีส่วนร่วมในการบริหาร ซึ่งเป็นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมหรือการบริหารงานแบบยึดโรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ดังนั้น ครูจึงต้องศึกษา ค้นคว้า หลักและทฤษฎีการบริหารให้เกิดความเข้าใจ สามารถนำมามีส่วนร่วมในการบริหารและให้เกิดผลดีต่อระบบการจัดการศึกษาต่อไป

2.3 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน โดยรวมครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีความรู้สึกสบายใจเมื่อได้ทำงานร่วมกับเพื่อนครู รองลงมาคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาปรึกษาหารืออย่างเป็นกันเอง และอันดับสามคือ ผู้บริหารกับผู้ได้บังคับบัญชามีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน แสดงว่าครูในโรงเรียนมีความสบายใจเมื่อได้ทำงานร่วมกับเพื่อนครู พึงพอใจกับการเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาร่วมปรึกษาหารืออย่างเป็นกันเอง และพึงพอใจกับผู้บริหารในการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย หิรัญโต (2531 : 162-163) ที่กล่าวว่า หากผู้บังคับบัญชามีความสัมพันธ์อันดีกับลูกน้อง ย่อมทำให้บรรยากาศการปฏิบัติงานร่วมกันมีชีวิตชีวา และลูกน้องจะมีขวัญกำลังใจดี ส่วนนิวัฒน์ ยรรยงฤทธิ์ (2538 : 52) กล่าวถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูว่า ความสำเร็จสูงสุดในชีวิตในการปฏิบัติงานนั้น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ผู้บังคับบัญชากับผู้ได้บังคับบัญชา ผู้บริหารมีหน้าที่สร้างมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในหน่วยงาน มนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยเพิ่มเติมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและช่วยสร้างความเจริญมั่นคงในหน่วยงาน และสอดคล้องกับคำกล่าวของ บุญช่วย เจริญธรรม (2538 : 41) ที่กล่าวถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูว่า ความสามารถของบุคคลที่จะปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลอื่นเป็นความสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อกันและกัน หากทุกคนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้เนื่องมาจากครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจมีความสบายใจในการทำงานร่วมกับผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน ทุกฝ่ายให้ความเป็นกันเองให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน และงานทุกอย่างประสานสัมพันธ์กัน โดยผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และให้คำปรึกษาหารืออย่างเป็นกันเอง เพื่อนร่วมงานให้การยอมรับในความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคล จึงทำให้ครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผู้วิจัยเห็นว่า ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพราะ อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นอาชีพชั้นสูง ไม่มีการชิงดีชิงเด่นกัน ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง เป้าหมายร่วมกัน คือ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน งานทุกงานประสานสัมพันธ์กันตลอด จึงส่งผลทำให้ผู้บริหารและผู้ได้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น ดังนั้น ครูในโรงเรียนที่ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างเรียบร้อยราบรื่น จะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งในด้านเพื่อนร่วมงานและผู้ได้บังคับบัญชา จึงจะทำให้การดำเนินงานการจัดการศึกษามรรควัตถุประสงค์

2.4 ด้านการยอมรับนับถือ โดยรวมครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้สึกมีเกียรติที่ได้ทำงานในโรงเรียนนี้ รองลงมาคือ การทำงานของทำให้ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง และอันดับสาม คือ

ได้รับความไว้วางใจในการทำงานจากผู้บริหาร ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้แสดงว่า ครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการทำงานในโรงเรียนนี้ พึงพอใจในการได้รับความไว้วางใจการทำงานจากผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สมพงษ์ เกษมสิน (2532 : 298) ที่ว่า เมื่อบุคลากรเข้าไปปฏิบัติงานที่ใดและได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกในหน่วยงานมากกว่าเป็นพวกพ้อง บุคลากรก็จะมีกำลังใจ มีความสุขในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุดาภรณ์ พรหมอินทร์ (2538 : 43) ที่กล่าวถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ ความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั่วไป ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในโรงเรียนปัจจุบัน การให้การยอมรับนับถือจากผู้บริหาร ตลอดจนผู้บริหารให้ความไว้วางใจในการทำงาน จึงทำให้ครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ครูมีความพึงพอใจในการทำงานในสถานศึกษาของตนเอง เนื่องจากทุกวันนี้สถานศึกษาหลายแห่งมีการพัฒนาไปมาก ตลอดจนบริบทสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป ทั้งด้านบุคลากร ทรัพยากรงบประมาณ สถานศึกษามีการบริหารจัดการกันเอง อีกทั้งผู้บริหารก็มีการกระจายอำนาจให้หลาย ๆ ฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม ทุกคนได้รับความไว้วางใจ ผลงานก็มีการประเมิน ตรวจสอบได้ ทุกปี มีการรายงานผลงานให้ชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ และสาธารณชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริหาร ชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบความก้าวหน้า ให้ความไว้วางใจ ให้การยอมรับนับถือการปฏิบัติงานของครู ทำให้ครูมีความรู้สึภาคภูมิใจในการทำงาน

2.5 ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง โดยรวมครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด คือ มีความภูมิใจและมีความสุขที่ได้ประกอบวิชาชีพครู รองลงมา คือ พอใจที่ได้เลื่อนวิทยฐานะให้สูงขึ้นตามความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสม และอันดับสาม คือ ผู้บริหารสนับสนุนให้ได้รับความก้าวหน้า แสดงว่า ครูในโรงเรียนมีความภาคภูมิใจและมีความสุขในการประกอบวิชาชีพครู พึงพอใจในการที่ได้เลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้น และพึงพอใจในการสนับสนุนของผู้บริหารให้มีความก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุดาภรณ์ พรหมอินทร์ (2538 : 25) ที่ว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการและจิตใจของแต่ละบุคคล และเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้ปฏิบัติงานที่ได้มีโอกาส แสดงบทบาทและความสามารถอย่างเต็มที่ ส่วน ชยุตพงศ์ สุจิตรานนท์ (2542 : 20) กล่าวว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกชอบ ความพอใจของแต่ละบุคคลที่มีต่องานที่ทำอยู่ ส่วน เสนาะ ดิยาวี (2531 : 196) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูเกี่ยวกับความก้าวหน้าในตำแหน่ง คือ การได้เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นเพราะการได้เลื่อนขั้นคือการมีตำแหน่งที่สูงขึ้น ทำให้มีอำนาจมากขึ้น และความเป็นอิสระที่จะปฏิบัติงานดีกว่าเดิม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันเพ็ญ ญาณสิทธิ (2547 : 51-52) ที่ได้ศึกษา

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 4 พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านการยอมรับนับถือ ด้าน ความก้าวหน้า ด้านสภาพการทำงานอยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ เนื่องจาก ครูใน โรงเรียนอาจจะมีคุณภาพภูมิใจและมีความสุขที่ได้รับราชการอาชีพครู เพราะอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีโอกาสก้าวหน้าได้เร็ว มีค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับอาชีพ เป็นอาชีพที่สังคม ให้การยกย่อง เคารพนับถือ ครูในโรงเรียนจึงมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผู้วิจัยเห็นว่าการประกอบอาชีพครูตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นวิชาชีพชั้นสูง ครูทำงานหนักตลอดเวลา อุทิศตนเพื่อผู้เรียน เพื่อสังคม เพื่อประเทศชาติ ให้มีความเจริญรุ่งเรือง อีกทั้งอาชีพครูเป็นอาชีพที่ต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ต้องศึกษาหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง นำ ความรู้มาพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น คนที่จะต้องมาเป็นครู ต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู รักอาชีพ ครู และครูที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน จะต้องรักการทำงาน รู้จักการพัฒนาตนเองอยู่ ตลอด เพื่อพัฒนางานด้านการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.6 ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ โดยรวมครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดคือ เงินเดือนที่ได้รับในปัจจุบันเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ รองลงมาคือ พอใจต่อเงินเดือนที่ได้รับเพิ่มแต่ละปี และอันดับสาม คือ โรงเรียนจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่บุคลากรในโรงเรียนอย่างเพียงพอและทั่วถึง แสดงว่าครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจกับเงินเดือนที่ได้รับในปัจจุบัน พึงพอใจต่อเงินเดือนที่ได้รับเงินเพิ่มแต่ละปีและพึงพอใจกับสวัสดิการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 107) ที่กล่าวว่า เงินเดือนถือเป็นรางวัลตอบแทนที่เป็นประโยชน์แก่บุคลากรและสามารถสร้างประสิทธิผลให้กับหน่วยงานในด้านต่าง ๆ คือ เป็นสิ่งจูงใจให้กับบุคลากรให้เข้าร่วมปฏิบัติงาน รักและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเป็นประจำ และยังเป็นสิ่งที่ใส่ใจใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ เลิศวิไกร ภิรมย์ (2540 : 21) กล่าวว่า เงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทนเป็นสิ่งจำเป็นปัจจัยลำดับแรกสำหรับผู้ปฏิบัติงาน การกำหนดเงินเดือนจะต้องเพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพและยกมาตรฐานวิชาชีพให้สูงขึ้น เหมาะสมกับปริมาณงานและความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล เหมาะสมกับคุณวุฒิและผลงาน และ เสนาะ ดิยาวัว (2535 : 298) กล่าวถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูว่า ด้านเงินเดือนและประโยชน์เกื้อกูล คือ การให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง เงินชดเชย ค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์อื่น ซึ่งเงินเดือนและค่าจ้าง เป็นปัจจัยแรกที่จูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ บรรลุตาม จุดมุ่งหมายของหน่วยงานได้ ที่ผลการวิจัยปรากฏผลเช่นนี้เนื่องจากว่า มีการปรับเงินเดือนของข้าราชการครูอยู่บ่อย ๆ เช่น การปรับตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและ

บุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และยังมีการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนในรอบปีถึงปีละ 2 ครั้ง เป็นผลทำให้ข้าราชการครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการที่ไม่แตกต่างกันคือ การมีเงินเดือนที่สูงขึ้นการได้รับสิทธิประโยชน์สวัสดิการต่าง ๆ การได้รับเงินค่าตอบแทน โดยเฉพาะเงินวิทยฐานะที่ครูมีอยากได้เพิ่ม นอกเหนือจากเงินเดือน ไม่ต้องการให้มีหลักเกณฑ์ในการรับเงินวิทยฐานะที่ยุงยาก ดังนั้นข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีความต้องการได้รับเงินเดือนที่สูงขึ้น จะต้องพัฒนาตนเอง ศึกษาหาความรู้ ทำความเข้าใจ ในระเบียบ กฎเกณฑ์ ในการให้ได้รับเงินวิทยฐานะให้ชัดเจน และวางแผนในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ให้เป็นไปตามกระบวนการ ตามกฎเกณฑ์ จึงจะทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จในทุก ๆ ด้าน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูง จากผลการวิจัยพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านมุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านสภาพการทำงาน ผู้บังคับบัญชาขั้นต้น ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าในตำแหน่ง และเงินเดือนและสวัสดิการ พบว่า ค่าความสัมพันธ์คู่ที่สูงที่สุด คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูด้านผู้บังคับบัญชาขั้นต้น รองลงมา คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงานกับ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูด้านผู้บังคับบัญชาขั้นต้นและคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงานกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบูลย์ ตรีน้อยวา (2538 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับบรรยากาศขององค์การในสหวิทยาลัยทักษิณ พบว่า พฤติกรรมด้านมุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กันทางบวก กับบรรยากาศองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา ไทรงาม (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ภาวะผู้นำทั้ง 4 แบบ คือ แบบสนับสนุน แบบสั่งการ แบบมุ่งความสำเร็จของงานและแบบให้มีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในระดับมาก 3 ด้าน คือ การให้การยอมรับนับถือจากผู้บังคับบัญชา ด้านลักษณะการปฏิบัติงานและด้านความสำเร็จของงาน ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การที่ครูในโรงเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านผู้บังคับบัญชาขั้นต้นสูง เมื่อผู้บริหารแสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์

เป็นเพราะว่า ในปัจจุบันนี้เป็นยุคของการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาทุกแห่งต้องปรับปรุง พัฒนางาน ทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านงานบุคลากร งานวิชาการ หรืองานบริหารทั่วไป กระบวนการบริหารทุกด้าน กำหนดให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม การนำพหุองค์หรือสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนา ผู้บริหารถือว่าเป็น หัวใจสำคัญอันดับแรก ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำให้มากที่สุดที่จะนำหน่วยงานของตนไป ให้บรรลุจุดหมายปลายทางของการจัดการศึกษา และที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง กล่าวตัดสินใจ ดังจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน มีการพัฒนาตนเองกัน มากในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การเข้ารับการอบรม สัมมนา ฯลฯ ซึ่งเป็น สิ่งที่จำเป็นต่อการบริหารในยุคปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และตั้งสมประสงค์ ให้เหมาะสมกับตำแหน่ง พฤติกรรมภาวะผู้นำในการบริหารจึงเปลี่ยนไป การบริหารสถานศึกษาจึง เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การตัดสินใจจึงมีหลายส่วนเข้ามามีส่วนรับผิดชอบ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงาน จึงไม่ได้เน้นการทำงาน แบบสั่งการคนเดียว แต่มุ่งด้านความสัมพันธ์เป็นหลัก การที่ผู้บริหารให้คณะครูมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานแก่คณะครูเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมใน การกำหนดนโยบายและวางแผนในการพัฒนาโรงเรียน การให้การยกย่องชมเชยผู้ได้บังคับบัญชาที่ ประสบความสำเร็จ ตลอดจนการให้ความเสมอภาคแก่ผู้ได้บังคับบัญชาทุกคน จึงทำให้ครูใน โรงเรียน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นค่าความสัมพันธ์พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์กับ ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น จึงมีค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รีด (Reed, 1987 : 1388) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะขององค์การ พฤติกรรมภาวะผู้นำของครูใหญ่และ ความพึงพอใจของครู พบว่า ผู้บริหารที่มีพฤติกรรมมีการติดต่อสื่อสารหลายทิศทาง รู้จักยืดหยุ่น ประนีประนอมตามสถานการณ์รูปแบบที่ผู้บริหารควรใช้แบบนำทีมและแบบนักพัฒนาซึ่งเป็นการบริหารงานโดยให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนมีผลทำให้ครู มีความพึงพอใจสูง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำกับความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขมนตรี เขต 1 ได้ขอค้นพบ พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้วิจัยขอเสนอแนะ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งแบบมุ่งงานและแบบมุ่งสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี เพราะการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารต้องยึดหลักการสำคัญ ทั้ง 2 แบบนี้ โดยจะต้องแสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำทั้งแบบมุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์ให้เท่า ๆ กัน จัดบรรยากาศการทำงาน สภาพการทำงานให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการทำงานของบุคลากร จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับปริมาณงานตามความรู้ ความสามารถ ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในการตัดสินใจและแก้ปัญหา บริหารงานด้วยความซื่อสัตย์และยุติธรรม ให้เกียรติยกย่องผู้ใต้บังคับบัญชาและให้มีส่วนร่วม ให้คำปรึกษาหารือ อย่างเป็นกันเอง ส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาให้ได้รับความก้าวหน้า ให้สวัสดิการแก่บุคลากรในโรงเรียนอย่างทั่วถึง เป็นต้น

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน ควรนำผลการปฏิบัติงานของตนเอง ทั้ง 6 ด้าน ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการบริหารงาน เช่น

2.1 ด้านสภาพการทำงาน ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนควรร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้หลากหลาย เพียงพอต่อการศึกษาค้นคว้า จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้เพียงพอ จัดสภาพบรรยากาศที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน เป็นต้น

2.2 ด้านผู้บังคับบัญชาชั้นต้น ผู้บริหารควรให้ความเสมอภาคแก่ครูทุกคน ใช้ทักษะและเทคนิคในการบริหารงาน สร้างภาวะผู้นำในการแก้ปัญหาและพัฒนางาน ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เห็นศักยภาพที่แท้จริงในการปฏิบัติงาน

2.3 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารควรสร้างความไว้วางใจและมีความจริงใจต่อการทำงานร่วมกัน ให้เกียรติและมีน้ำใจไมตรี เอื้ออารีต่อครูทุกคนอย่างเสมอภาคกัน

2.4 ด้านการยอมรับนับถือ ผู้บริหารควรยอมรับนับถือในความสามารถของครูแต่ละบุคคล สร้างความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน

2.5 ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูทุกคนได้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เช่น เข้ารับการอบรม สัมมนาในการพัฒนาการเรียนการสอนในส่วนที่ไม่มี ความชำนาญและให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

2.6 ด้านเงินเดือนและสวัสดิการ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ผู้ครุมีการวางแผนในการบริหาร ใช้จ่ายเงินเดือนของตนเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยต่อเนื่อง เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดบุรีรัมย์
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมภาวะผู้นำกับผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดบุรีรัมย์
3. ควรวิจัยและพัฒนาแบบสอบถามความพึงพอใจ หรือพัฒนาแบบการวิจัยที่จะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลความพึงพอใจที่แท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างความพึงพอใจในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูต่อไป
4. ควรมีการวิจัยความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดบุรีรัมย์ ตามทฤษฎีสองปัจจัยของเฮร์เบิร์ตแต่ละด้าน กับผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานตามแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2 ด้าน คือ ด้านมุ่งงานกับด้านมุ่งสัมพันธ์